

قهكۆڵینهك ل سهر پێشگۆتنا ئانتۆلۆژیا چیرۆكێن كوردی فكرا ئامادهكرنا ئانتۆلۆژیی پشكا (١)

عهبدوڵلا سهیری

پێشگۆتنا و ئانتۆلۆژیهكه چیرۆكێن كوردی ئاماده بكم. یهكێكێ ئهز ب خوه چیرۆك نقیسهم و ژ هونهرا چیرۆكێ ههز دكم، یا دنژی من ههوجهداری و قالاهیكه مهزن د واری چیرۆك و چیرۆك نقیسكاریا كوردیده ددیت. گاڤا پشتی ههفت-ههشت سالیین وهشانا نوودهمی، من چاههك ل چیرۆكێ نوودهمی گهراند، من دیت كۆ تبا بهك چیرۆك هاتنه وهشاندن. چیرۆكێن ههر دهمی ههر بهش و زاراڤایی، لێ ب كورمانجیا لاتینی. من هنگی بریار دا كۆ ئهز ئانتۆلۆژیهكه چیرۆكێن كوردی ئاماده بكم. لێ من دگۆت ئهزی ئانتۆلۆژیا چیرۆكێن نوودهمی، د بیرهزیا هیا دهه سالییا نوودهمی ده دهرخم. ئهوی ئانتۆلۆژیا چیرۆكێن كوردی بوویا، لێ وئ چیرۆك نقیسیین هه موو بهشین كوردستانی و چیرۆكا كوردی ب گشتی

دهه سالیین نوودهمی ئهز وهستاندبووم. ئهز وهلی وهستیابووم كۆ من باوهر نه دكرد ئهزی زوو ب زوو سهر خوهڤه وهرم. ب گۆتنهكه دن، ئهز كه رخیبووم، ژ حالده كه تیبووم. لێ پشتی راوهستاندنا نوودهمی، پشتگری كۆ ژ نقیسكار و خوهندهڤانین كورد هاتن، كركۆ دیسا خوینهكه نوو د لاشی منده بگهره، ب نوودهمی ره دهست ب وهشاندنا كتیبیین كوردی كریوو و مهیلا خوه بهردابوو سهر وهرگهرا ژ ئهدهبیاتا دنیا، من هنگی دخوهست ئهز ژ ههر زمانهکی، ئانژی، ژ زمانێ كۆ ئهم دكارن ژئ وهرگهرین، ئانتۆلۆژیا ئهدهبیاتا وان زمانان ئاماده بكن و ب قی یهكێ زمانێ كوردی و خوهندهڤانین كورد بكن شریكین ئهدهبیات و زمانین دنیا، لێ من دخوهست ئهز پش ل ئهدهبیاتا كوردی دهست

تەمسىل بەكە، ئىچى داويى يانى بەرى دەركە تىنا ئىچى ئانتۆلۆژىيى بى سالەكى - دوو سالان بى منرە چىبوو.

من ژ خوه هەموو چىرۆكىن كۆد نوودەمى دە هاتىبون وەشاندىن جىقاندېبون، د ناپ واندە هلبىزارتنەك چىكرىبوو، ئەو ب قاس ئانتۆلۆژىيەكە ل دۆر ۸۰۰ رۆپەلى ئامادەكرىبوو، لى دىسا ژى من د پىرسى، من ل فىكرو نىرىنىن هەقالان گوهدارى دكر، من دخووست ئەو ل سەر ئانتۆلۆژىيەكە ب ئى بابەتى فىكرىن خوه بىتىن، پىشنىيازىن بىن، دا ئەز ژى بن رۆناھىيا فىكرو رامانىن وان دە ئانتۆلۆژىيەكە كۆتەمسىلا چىرۆكىن كوردى ب گىشتى دكە ئامادە بىك، هنان گۆتن، تو ئامادە بىكى، هنان گۆتان، نا ب تەنئى چىرۆكىن كورمانجى، هنان گۆتن، هەكە تونئى ئاقئى ئانتۆلۆژىيا چىرۆكىن كوردى ئى بىكى دىچى چىرۆكىن هەموو بەشىن كوردستانى تىدە هەبن.

ئەز ژى ب ئى پىشنىيازى داويشە هاتم گرىدان، من چىرۆكىن هەموو بەشىن كوردستانى، چىرۆكىن كوردى بىن هەموو دەمان خستىن.

لى ئىچى يەكى كارى من زەحمە تر كر. هەر چقاس ژ تەجرۇبە بىن نوودەمى هايا من ژ چىرۆكا كوردى ب گىشتى هەبوو ژى. ژ بەر كۆ ئەز شارەزا بى زاراقا بىن كوردى بىن دن و بەركۆ ئەز خامى ئەلفا بەبى كۆ زمانى كوردى پىدەھات و تى ئىساندىن، لۇما ئەو كارى كۆ من باوەر دكر ل بەر قەداندىن يە، دوو سالىن دنزى لىزىدە بوون.

من ژى بىھنا خوه فرەھكر. ئەف ئانتۆلۆژى ب راستى ژى بىبە ئانتۆلۆژىيا چىرۆكىن كوردى بگىشتى و ب گىشتى چىرۆكا كوردى تەمسىل بەكە. لۇما ئەز ب هلبىزارتنا چىرۆكىن سۆرانى و چىرۆكىن كوردىن سۆقىيە تا بەرى كەتم. ژ بو چىرۆكىن كوردى

تەمسىل نەكرا، وئ تەنئى ب نوودەمى سىنۆركىر بىا. ئەو ژى نە هندك بوون، پىرانىيا چىرۆك ئىسىن كورد تىدە هەبوون، لى بەشى سۆرانى ژى كىمبوون.

ئامادەكرنا ئانتۆلۆژىيەك وەلى وئ ژ بو من پىر هىسان بويا منئى ب تەنئى چىرۆكىن نوو دەمى بىقاندنا، ئەو ژ نووقشە دىبە، چاقان رە دەرباس بىكرانا و بدا چاپى. وئ ژ بو من هىسانبوويە، لى وئ ئانتۆلۆژىيى چىرۆكا كوردى ب گىشتى تەمسىل ناكە.

وئ ب تەنئى بويا ئانتۆلۆژىيا چىرۆكىن نوودەمى. نەكۆ حەجەدارى ب تىشتەكى وەلى ژى تونەبوو، هىژى هەيە. گەلەك كۆقارىن دىبايى، ئانتۆلۆژىيىن چىرۆك و هەلبەستان پىنج سالى، ئانزى دەھ سالىا كۆقارىن خوه دەردخت. نە ب تىنئى ئانتۆلۆژىيىن چىرۆك و هەلبەستان، ئەو ئانتۆلۆژىيىن گۆتار، رەخنە، ئىسىن فەلسەفى، و ئەنجاما بەرھەما خزمە تىن كۆقارى دىار دكن. ئەف يەك ل با مە نەبوويە عەدەتەك. ژ بەركۆ كۆقارىن مە بىن تەمەن درىژ كىم بوونە ب قاسى كۆد كۆقارىن مە دە ئانتۆلۆژىيان ئامادە بىك، ئانزى هەكە يەك شان كۆقارىن تەمەن درىژ دەركە تىبون ژى، پىشبەرى ئامادەكرن و وەشاندىن ئانتۆلۆژىيا بوويە ئاستەنگ. گاڤا پىشتى ئامادەكرنا ئى ئانتۆلۆژىيى من دىسا چاقەك ل هەر چل هەژمارىن نوودەمى گەراندى، من مژارىن گەلەك ئانتۆلۆژىيا تىدە دىتن، لى ئەمى ئى يەكى ژ پىشەرۆژى و ژ ئىشى نوو رە بىتلىن.

ھەر چقاس ئەز ل سەر ئامادەكرنا ئانتۆلۆژىيەكى چىرۆكىن كوردى يا بەرفرەھ راوەستىابووم و فىكرا ئامادەكرنا ئانتۆلۆژىيەكە چىرۆكىن كوردى يا گىشتى، كۆ هەموو چىرۆكىن كوردستانى و چىرۆك ئىسىن كوردستانى بىن هەموو دەم و زاراقا بىان

کورمانجیا ژیر ب ئالیکاریا فههاد شاکه لی و ژ بو چیرۆکین کوردی یین سوڤیه تا بهری ژی ب ئالیکاریا تیمووری خه لیل من هلبژارتنه ک چیکرو ئەف کار بر سه ری.

لج من ئەف ئانتولۆژی ل سهر بنگه هئ مژاره که تایبه تی ئاڤا نه کریه میناتی زانین، گه له ک ئانتولۆژیین چیرۆک و هه لبه ستان لج گۆرا ده مین دیرۆکین جهی، ئانژی ل گۆرا مژارو ته مایین جهی تین ئاماده کرن ئەز دبیرم هه وه داریا مه ژ نه ا فه ب ئانتولۆژیین کول سهر مژارو باه تین جهی رادوه ستن هه یه. لج ئارمانجا من ب فی ئانتولۆژیین ده رخستنا. کاپا سیه یا چیرۆک نفیسکاریا کوردیه و ب ریا بیوگرافیا نفیسکاران ژی د عه ینی ده میده ئاماده کرنا ئانسیکلۆپه دیه که چیرۆک نفیسکارین کورده.

دقی ئانتولۆژیی ده چیرۆکین کۆ ب هه رسن زاراقاییین کوردی یین سه ره که، کورمانجی، سوړان و زازاکی هاتنه نفیساندن و ب ئەلفه بیا لاتینی، عه ره بی و کرلی هاتنه نفیساندن بنگه گرتیه، مینا تی زانین، زمانن کوردی ب سن زاراقاییین سه ره کی تی نفیساندن. ئەف ژی راستیه که مه یه، بکارئانینا ئەلفا به یین جهی و فه رقیه تا زاراقایان ژ هه ف تیگه شتتا مه زه حمه تر دکه. لوما، من زاری کورمانجیا ژۆر ژ بو فی ئانتولۆژیی بنگه ه گرت. ژ به رکۆ ئەز کورمانجی ژ زاراقاییین دن چیرت زانم، ئەز ب کاره کی وه لی رابووم، لج بیگومان هه بوونا فی ئانتولۆژیی یا ب زاراقاییین دنژی وئ رو ناهیه ک بده چیرۆکا ئەده بیاتا کوردی و وئ بیه بنگه هئ هه فئاسین و هه فتیگه هشتتا ئەده بیاتقانیین کورد دقی ئانتولۆژیی ده ئەلفه به یا لاتینی بنگه ه گرت، ئەم زانن کۆ هه تا ده مه که نیژیک ژی زمانن کوردی د ئەلفابه یا عه ره بی ده ات نفیساندن و

هه ما بیژه هه موو کلاسیکیین مه ب ئەلفابه یا عه ره بی هاتنه نفیساندن لج پشتی ئاڤا کرنا کۆمارا ترکیبی و ب ده رخستنا کۆڤارا هاواری ۱۹۳۲- ۱۹۴۳ ره، ب سه رکیشیا جه لاده ت عالی به درخان، کوردین کوردستانا ترکیبی و سووری ژی ده رباسی ئەلفا به یا لاتینی بوون دگه ل ویژی، ئیرۆ، پرانیا کۆڤار، روژنامه و وه شانین کۆ ده رکه فن ب ئەلفابه یا عه ره بیینه. هه ر چقاس ئەم ژ سالین سه یی و قرغه ب کورمانجیا لاتینی دنفیسین ژی، دیسا پرانیا به ره مین کوردی ب ئەلفابه یا عه ره بی و کرلی هاتنه نفیساندن پرانیا چیرۆکین فی ئانتولۆژیی ژی دیسا ب ئەلفا به یین عه ره بی کرلی هاتبوون نفیساندن. نه ئەو هه موو ترانسکرپیه یی لاتینی کرن و مه چیرۆکین سوړانی ژی راسته راست وه رگه راندن کورمانجی هه ر چقاس ئەف خوارنا نان ب نان به، ژی لج ئەف راستیه ک مه یه. نه ا ب ریا کۆ هه موو چیرۆک ب کورمانجی نه، قه ت نه به وئ خوهنده شانین کورمانج د ده ره قی دیرۆکا ئەده بیاتا کوردی ده و د ده ره قی دیرۆکا چیرۆکا کوردی ده بین خوه دیی فکره کی فکرا منژی ئەو بوو کۆ ئەز ب فی ریی و ب فی ئانتولۆژیی سینۆرین ئاسی یین دناڤا کوردانده راکم و په ره که هه فئاسینی د ناڤه را وانده ئاڤا بکم.

رێزکرا چیرۆکان:

من پیتشی چیرۆک ل گۆرا پاشناڤی چیرۆکنفیسان ب ریز کربوون، لج من پاشی گوهرت و ئەو ل گۆرا پیتشناڤین نفیسکاران ب ریز کرن. من دوو ره ده ف ژوی فکری ژی به ردا، ب شیوری ئانولۆژی ب گۆرا دیرۆکا چیرۆکنفیسکاریا چیرۆک نفیس ب ریز کر. یه ک ژی، ب فی ئاواپی

ئاڤاكرنا كۆمارا تركی، نه ب جارەكی بهژی، دهستهلاتداریا به كپارتی یا كه مالیزمی دخواهست مه درهسه یان بگهوه ب وئ یه كی داوین ل بهرمایین ئۆسمانیان بینه. شۆرهشا كنج و ئه لفا بهیی ژ ی وئ ده می ل دار دكه شه. سلۆگانان یه ك نه ته وه، یه ك ئال، یه ك زمان وئ چاختی دبه بنگه هئ كۆمارا. كه مال نه تاتورك ب شۆرشا كنج و ئه لفا بهیا دخوازه ژ شه رقی ب دوور بكه شه و خوه نیزیکی ئه ورۆپایی بكه. ئه و دخوازه كۆمارا وی ب شكل و جه له بی ژیا نا ئه ورۆپایان به. ئه و قی یه كی نه ل سه ر تشتین كه فن ئاڤا دكه. لئ تشتین كه فن، كولتور و ئاوایین كه فن ژ بنقه هلدوه شینه و دخوازه ل گۆرا خوه تشته کی نوو ئاڤا بكه. ل گۆرا خوه سه كولا زیممی دبه پیتش و دخوازه خوه نیزیکی مه ده نیا ئه ورۆپایی بكه.

د ئیدئۆلۆژییه كه وه ها ته نگه جه ژ فكرین جهی، ژ نه ته وه و زمانین جهی ته نه دما لۆما، زمانن تركی بوو بنگه هئ كۆمارا و بی كوردی ژ هاته قه ده خه كرن ئه و كلاسیكین كۆب زمانن كوردی لیبه ئه لفا بهیا عه ره بی هاتبوون نڤیساندن قه ده غه نه بووبن ژ ی، ئیدی خوه ندن و تیگه شتتا وان ژ بو نقشن نوو زه حمه تبوو و د ده ما نوو ده ژ ی، یانی ب كوردیا لاتینی تشته ك نه هات نڤیساندن. ژ بو هه لاندنا كوردان قه ده غه كرن زمانن وان نخته یا هه ری گرینگ و حه یا تیبوو. ژ ئالیی دنقه ژ بو نوو كرن و پیتشدا خستتا زمانن تركی دهسته له لاتداریا كه مالیزمی گه له کی دخه بتی ده ست ب وه رگه راندنا به ره مه یین عه ره بی كرن. دوی ده می ده گه له ك به ره مه یین فرانسزو رووسات هاتن وه رگه راندن و ب وه رگه راندنا به ره مه یین وان زمانان ئیدی شیوه و ئاوایین نوو یین ئه ده بیاتن ژ ی ب ریا وه رگه ری دكه تن زمانن تركی. ژ خوه هونه را

هه م مرۆڤ كارن لێكۆڵینه ران هیسان دكه، همژی مرۆڤ دكاره د ده ربارن پروسه س، پیتشه تن ئانژن گوهه رتننن كۆ د هونه را كورته چیرۆكا كوردی ده بوویه به خوه دیی فكره كی.

لئ ئه ف مه تۆد ژ ی ژ بو من نه هیسان بوو. دیروكه كه ئه ده بیاتا كوردی یا نڤیسی، ئانژن بییوگرافیه كه چیرۆك نڤیسین كورد ب كورمانجی ل بهر ده ستین من تونه بوو. لۆما ئه ز كه تم نیچیرا چیرۆك نڤیسان و ل دوو دیروكا وه شاندا چیرۆكا وان ئا پیتشی گه ریا م. من چیرۆك نه ل گۆرا دیروكا نڤیسا ریا چیرۆك نڤیس، لئ ل گۆرا دیروكا وه شانا چیرۆكا چیرۆك نڤیس یا پیتشی گرتیه. ب قی ری، ب قی مه تۆد مرۆڤی بكاره ب هیسانی كۆنۆلۆژیا چیرۆكا كوردی ده رخه و ژ پروسه سا چیرۆكا كوردی تیبگه هیژه. ب گۆتته كه دن، مرۆڤی د ده رخه قی چیرۆكا كوردی یا دۆه و ئیرو ده به خوه دیی فكره كی و گوهه رتن و پیتشه تننن چیرۆكا كوردی بینه.

ئاڤاكرنا كۆمارا تركی ۱۹۲۳ و رهوشا زمان و ئه ده بیاتا كوردی:

ئه ده بیاتا ب زمین تی پی، زمان بنگه هئ ئه ده بیاتا یه. هه ر چقاس د سه رده ما ئۆسمانیان ده رهوشا زمانن كوردی نه مینا پستی كۆمارا بهژی، دیسا ئه و ب ئاوایه کی گشتینه زمانن په روه ردی، نه زمانن علم و زانینن، نه زمانن تجاره ت و ب ریشه برنن بوو. راسته كۆ د سه رده ما ئۆسمانیده زمانن كوردی نه د هیسیریا ئیرو ده بوو، ئه و مینا ئیرو قه یده و مه ره ندان نه هاتبوو خستن. جه ب جه ب قی زمانن په روه رده هه بوو. د مه دره سه یان ده ب قی زمانن ده ات خوه ندن. وه ك ئه نجاما مه دره سه یان ژ ی ئیرو كلاسیكین كوردی د ده ستین منده هه نه. لئ پستی شه ری جیهانی بی به كه م و

چېرۇكا تركى وى دەمى دەست پىدكە . پىشتى كۆمارى ۱۹۲۳ د زمانى تركىدە گەلەك چېرۇكنىس دەردكەفن و بىتر دقئ دەمىدە ھونەرا چېرۇكى ل با ترکان دكەملە .

يېن مينا ئۆمەر سەيفەتېن، ساباھاتن ئالى، سات فاك كۆھىتى جھەكى وائى تايبەتى د ئەدەبىياتا تركى دە ھەيە، پىشتى كۆمارى ھونەرا كورته چېرۇكى ل با ترکان گھاندنە دەرجەيەكە بلند. ددەمەكە كۆژنووقە قە ژىنەك د ئەدەبىياتا تركى دە چىدبە . كانىا ئەدەبىياتا كوردى ژى دمچقى، داوى ل كلاسىكان دەھات و ب ھەر ئاوايى رە ل بەر ئافاكرنا ئەدەبىياتەكە كوردى يا نووژەن ھاتىبوو گرتن. ئىدى دەرخستن و ھەشاندا كۆقارىن مينا كوردستان ۱۸۹۸، رۆژى كوردى ۱۹۱۳ و ژىن ۱۹۱۸-۱۹۱۹ نەمكىنبوو، ھەر چقاس ئەف كۆقارو رۆژنامەيېن كوردان ب دوو زمانى، ب تركى- كوردى بوون و گرانىا وان سىياسى بوون ژى، دىسا ل سەر كولتورو ئەدەبىياتا كوردى، ل سەر رابوون و روونشتنا كوردان گەلەك نقىسېن بالكىش دەھشاندن.

ھەكە ئەو بىدەنگى وەلى دەوام بىكرا و بى بەرسف بىما، ب تەخمىنەكە مەزن مە ئىرۆ نكارىبا بەحسا چېرۇكا كوردى يا نووژەن بىكرا. د وارى كورمانجىدە ئەف بەرسف ژ دوو ئالىان ھات. يەك ژى ژ كوردېن سۆقىتە تى بەرى، ب رىا رادىو و ھەشانى ھات، يا دنزى ژ ئالىي ئەكۆلا ھاوارى قە ھات.

كۆقارىن ھاوار ۱۹۳۲-۱۹۴۳، رۆناھى ۱۹۴۲-۱۹۴۵، رۆژا نوو ۱۹۴۳-۱۹۴۶ و چېرۇكا كوردى: بىنگەھى ئەدەبىياتا تركى يا مۆدەرن رۆلا كۆمارا تركىي چ بوو، ژ بو ئەدەبىياتا كوردى ژى رۆلا

كۆقارىن ھاوار، رۆناھى و رۆژا نوو ھەر ئەبوو. ئەف كۆقارىن كوردى يېن كۆژ ئالىي ھەردوو برايان جەلادەت و كامەران عالی بەدرخان ل شام و بىرۆدى دەردكەتن، ھەم ژ بو ئەدەبىياتا كوردى يا نووژەن بوون بىنگەھ و دبستانەك، ھەم ژى د ناقبەرا ئەدەبىياتا كوردى يا نووژەن دە رۆلا پىرەكى لىستن. جارا پىشى ب رىا فان كۆقاران و ب تايبەتى ژى ب رىا ھاوارى، ب ئالفەبەيا لاتىنى ئوونەيېن ژ ئەدەبىياتا كلاسكى گھىشتن نقىش مە. فەرقا د ناقبەرا كۆمارا تركىي و ئەكۆلا ھاوارى دە ئەبوو، كۆ ترکان دخوستان ھەر تىشتى نووقە دەست پىكرن، بىھنەكى ل تىشتىن كەفن بىخ، لى ئەكۆلا ھاوارى ئەدەبىياتا كوردى يا كلاسكى دكر بىنگەھەك و دخوستان ل سەر وى بىنگەھى قەوین ناساسى ئەدەبىياتا نووژەن با قىژە. ل گۆرا ھەوجەدارى و پىتوبىستيا ئەدەبىياتا نووژەن و پىشكەتتا جىقكى، د سەرىدە جەلادەت دەست ب نووكرنا زمانى كوردى كر، دەست ب كارئانىنا ھن تەرمىن كوردى يېن نوو كر تەرمىن گرامەرى ب كوردى ب كار ئانىن. كۆقارا ھاوارى يا كۆنە ل سەر ئەردا خوہ و پىشتى ھەموو سەرھەلدان و تىكچوونىن كوردان دەردكەت، رۆلا دەولەتەكى، د دەولەتەكە دەمۆكراتىك دە رۆلا ھەزارەتەكە چاندى، رۆلا ئاكادەمىيەكە زانستى دلىست، لوما، كارى وى پىبوو و كارەكى پى زەحمەتبوو. دقىابوو زمانى كوردى ب تەنى د كلاسىكان دە نەمايا، تەنى نە زمانى فۆلكلورى بوويا، پى ئەدەبىياتەكە مۆدەرن بەھاتا نقىساندن، پى ھەر بەشىن ئەدەبىياتى د ھەر ئاوايىن نقىش بەھاتا جەرياندن.

ب راستى ژى وەلى كرن. گاڤا مەرۆف نھا چاقەكى ل ھاوارى دگەھرىنە، مەرۆف پىرگى ھەر بەشى ئەدەبىياتى تى. لى ژ ناف بەشىن ئەدەبىياتى،

چىرۆكىن ھەرسى كۆڭقارن ددن سەر ھەش، ئەم دىيىن كۆ ھەژمارا وان ب سەر سەدى دكەڭە. ژ وان چىرۆكان ھەژمارەكە مەزن چىرۆكىن ھونەرى نە، ژ ئالىيى ئاڭيىن جەيڭە ھاتنە ئقىساندن، لى پىرانيا ئقىسكارىن وان ئانۆيىمن، ل سەر وان و ژانا وان تىشتەك د دەستىت مە توونەيە، ئەم نزانن ئەو كىنە، ژ كۆنە، چكرنە لۇما، گاڭا مرۆڭ ژ فان چىرۆكان دخوينە، ژ بلى ئاڭيىن ناس، مرۆڭ ژ جەلادەت بەدرخان شكى دكە. وى وەلى بەڭى، گەلەك ژ وان ئاڭيىن نەناس وى نازناڭى جەلادەت بەدرخان بن.

د فان ھەر سى كۆڭقارن ھەردوو برايانە، ژ بلى چىرۆكىن ھونەرى، گەلەك چىرۆكىن كورمانجى، چىر چىرۆك و چىرۆكىن وەرگەرپى ھەنە. چىرۆكىن وەرگەر پىراني ژ ئەدەبىياتا فرانسى نە، چىر چىرۆك و چىرۆكىن كورمانجى ژى ب گرانى ژ ھەرىما مېردىنى نە.

لى دگەل ھەژمارا مەزن يا چىرۆكان، دىسا گاڭا بەحسا دەما ھاوارى ئانژى بەحسا چىرۆكىنقىسىن ھاوارى دىبە، ئاڭلى دوو ئاڭ تىنە بىرا مرۆڭ، ئەو ژى قەدرى جان و نوورەدىن زازايە.

قەدرى جان ۱۹۱۱-۱۹۷۲ و نوورەدىن زازا ۱۹۱۹-۱۹۸۸:

قەدرى جان و نوورەدىن زازا ھەم دوو چىرۆك ئقىسىن ھاوارى يىن ل پىشبوون چىرۆكىنقىسكاريا كوردى يىن نوورەنن. دگەل كۆ ئەوژى پىرالىبوون، ئەوژى ب گەلەك تىشتانڭە مژوول دبوون، لى دىسا د مژووليا وان يا سەرەكە دە چىرۆك ل پىشبوون. ئەڭ ھەردوو چىرۆك ئقىسىن كورد ژى ژ بەر سەبەيىن سىياسى ژ باكوورى وەلىت داكەتبوون سوورىيى. قەدرى جان ژ دىركا چىيىي مازى و

ھونەرا چىرۆكىن ژى پىر دەردكەڭە پىش. دكۆڭقارن ھاوار، رۆناھى و رۆژا نوو دە ب دەھان كەسان چىرۆك ئقىسىن. ھن كەسان ب تەنى چىرۆكەك ئقىساندە، ھنان دوو چىرۆك و ھنان ژى چەند چىرۆك ئقىساندە. لى بەلى ھنان ھەتا ھەفت-ھەشت چىرۆكان ژى ئقىساندە. دگەل وىژى دىسا ئاڭيىن وان وەك چىرۆكىنقىس نايتىن ب بىرئانين. يىن ھنان ژ بەر پىرالىبوون خوە وەك چىرۆكىنقىس دەرنەكەتن پىش و دەنگ نەدان. ئەو ژ شاخەكى بىتر ب كارىن ئقىسىن داكەتنە، ھەلبەست، ئقىسىن جىكاكى و سىياسى و ل سەر دىرۆكا ئقىساندىن، ب خوە ئەندامىن پارتىيىن سىياسى بوونە، بىڭەبەرى بوونە، يانى وان خوە تەنى ب وارەكىڭە گرىنە دابوون. لۇما، ئاڭيىن وان د دىرۆكىدە جارن وەك كەسىن سىياسى دەردكەڭن ھەمبەرى مەو جارن وەك ھەلبەستقان، جارن وەك زمانان، جارن وەك دىرۆكشان، جارناژى وەك چىرۆكىنقىس دەردكەڭن پىشەبەرى مە. ل گۆرا بەندەكە فەرھاد پىرپىرالى كۆ د نوودەم، ھژمار ۱۱، ۱۹۹۴ دە ھاتىبە وەشاندىن، جەلادەت بەدرخان د ھاوارىدە (۱۲) چىرۆك، ئۆسمان سەبرى ھەفت چىرۆك، مستەفا ئەحمەد بۆتى (۶) چىرۆك. بشارى سەگمان (۴) چىرۆك وەشاندىن. پىرپىرالى د ئقىسا خوە دە ھەژمارا چىرۆكىن كۆ د ھاوارىدە ھاتنە وەشاندىن دگەھىنە (۶۹). ھەروەھا شەش چىرۆكىنقىس وەرگەر و ئادا پەتا سىئون.

د كۆڭقارا رۆناھىدە ژى ۴۱ چىرۆكىن ھونەرى، (۲۹) چىرۆكىن كورمانجى، (۳) چىر چىرۆك و (۱۰) چىرۆكىن وەرگەر ھاتنە وەشاندىن. دكۆڭقارا رۆژا نوو يا كۆ دىن بەرپىرپىراليا كامەران بەدرخان دە دەردكەت، (۱۹) چىرۆكىن ھونەرى و (۱۰) ژى چىرۆكىن كورمانجى ھاتنە وەشاندىن. گاڭا ئەم

نوورهدين زازا ژ مادنه نې بوو.

ههژمارا چيرۆكيتن قه درى جان ژ بيتن نوورهدين زازا پترن و مژارتين وانژى جيته ترن. دگهل كو قه درى جان دناقه ندا سياسه تى ده بوو و دپرانيا ههلبه ستين خوه ده ژى مژارا سياسى كرىه ناقه ند، و دگهل كو پرانيا به رهه ميتن نه ده بى بيتن هاوار، روڤناهي و روژا نوو ب ناقه رهۆكه كه سياسى داگرتيبوون و پرائى ل سهر بوويه رين روژا نه ئين سياسى بوون، مژارتين چيرۆكيتن قه درى جان وه لينه. هه تا ژ قه درى جان هاتيه وى خوه ستيه نه و كراسه كى نه ده بى يى ههر هه بى ل چيرۆكيتن خوه بكه، نه ده بياتى نه كه قوربانا بوويه رين روژانه، لى د عىنى ده ميده مۆتيفين بژارته بيتن جفاتا كوردى ههلبتره و ب پيقانين نه ده بياتى بيتن گهردوونى بهوونه.

قه درى جان ژبلى تبا به ك ههلبه ست و وه رگه را كتيبى گرگور په ترؤف يا ب ناقتى «د وه لاتى زه مبه قى گهور ده» كو به ش ب به ش دكو قارا روژا نوو ۱۹۴۳ ده وه شانديوو. ل سهر هه ف د هه رسى كو قارتين ناقتورى ده نه ف ههر دؤن زدهن چيرۆك وه شانندن: هاوار هه به گازى ل دوويه، گوندى نوو ئاقا، به سره كا زيرين، هيقا چارده شه قى، سؤند، گونه ه، سه هين زوزانان، گولچين، نيچيرا به رازان. سه ره نجام، موهرا سليتمان و رو قيبى خا پينوك.

هن ژ چيرۆكيتن ده ستپيكي پر كورتبوون، دگهل كو زنده د روو قى چيرۆكان ب وان نه دكه تن ژى، ديسا نه و ب زمانه كى نه ده بى و هونه رى هاتبوون نقيساندن. لى پرانيا چيرۆكيتن قه درى جان چيرۆكيتن هونه رينه، ب زمانه كى هونه رى و نه ده بى هاتنه هونانندن، نه و سه ره ده ستى مژارتين خوه به، ب بيته نره هى پيده دچه، كارا كته ران و بوويه رين كو ل دهر و دؤرا كارا كته ران د قه ومن باش سالخديه،

ئيرۆ دژى، ل دؤه دفكرىه، دؤه ب سبه هى شه گريدده. ژ بهر كو قه درى جان نفيسكارى سورگونى يه مرؤف نه سبر و پسيكولوژيا سورگونى د چيرۆكيتن وى ده باش ديبينه. نه و مه تودا فاسه - باجك بكار تينه، گه لهك جار ان ژ ده ما نها دچه سالتين زارۆكتيى، مژارتى ل سهر بوويه ركه كى ئانژى بيرئانينه كى ئاقا دكه و ديسا ژ نشكافه ل خوه قه دگه ره. ههر چيرۆكه ك په رچه يه ك ژ ژيانا قه درى جان، په لهك ژ كتيبى ژيانا وى يا قه تيا بينه. قه درى جان په رچه بووى دخوازه ب ربا نقيساندا ئان به رچه بيتن ژيانا خوه، يه كپاره تيا خوه ب ده ست بخه، روو په لين رهنگين كو ژ كتيبى ژيانا وى هاتنه قه تانندن بى سهر هه قده بينه. نه و دچيرۆكا ب ناقتى «سه ره نجام» روژا نوو ۱۹۴۳/۴/۱۴ ده وه ها ده ست پيدكه: «گافا مرؤف ژ حالى خوه نه رازى، و ژپيشيا خوه بينگومانبه، دزيفره، ل روژتين خوه ئين دهر باسبووى دنه ره... مينا پيرين نه زياى كو نه ژ داخوازن بمرن... تهنى و تهنى ل روژتين خوه بيتن چووى فكرن، خو رتانيا خوه، زارؤتيا خوه بيتن بيرا خوه و ب قى ئاواى بينا خوه بده رخن... نه ز ژى وسان بوومه خو رته كى پير. ل پيشيا خوه دنيرم: له يلان و كوومان... ل دؤرا خوه ميز دكم؛ مژو دوومان!

به لى نه ز ژى مينا وان كال و پيرين خورده، روژتين خوه ئين دهر باسبووى نه مازه روژتين زارؤتيا تينم بيرا خوه، ب هه زارو يه ك هه سره تى دلخى خوه تزه دكم و ژوان له زه ته كه ده روونى دستينم... نه و په لين كو ژ كتيبى ژيانا من هاتنه چراندن، ئيرۆ په رچين وانى رزياى به ره ف دكم، ب هه ف دزه لقينم... دخوازم ژ وان كتيبى به ختيا رى چيبكم. سؤند... گونه ه روژتين دهر باسبووى... سه ره نجام... هه ربه ك ژوان، ژ كتيبى ژيانا من ئا

كوردېن سۆڧىھەتا بەرى:

كوردېن سۆڧىھەتا بەرى، كوردېن قافقاسىيى، ئانژى كوردېن كۆژ بەر زمان، ب گۆتتا وان «رۆما رەش» باز دانە و ل كۆژەكى ئەرمەنستانى، ل بن پالا چىيىي ئاگرىيى ب جھ بوونە، پشتى شەرى جىھانى ئى يەكەم و پشتى شۆرەشا بۆلشەقىكان ئەو دناڧ تخوويىن سۆڧىھەتتى دە مان. ھەر چقاس كوردېن موسلمان دناڧ وانە ھەبوون ژى، پىرانيا وان كوردېن ئىزدىيىوون، ئەو ژى ب قىركرنا ئەرمەنيان رە دھاتن قىركن. لى پشتى شۆرەشى، پشتى كۆ گەلەك كۆمار گەلېن سۆڧىھەتتى گھىشتن مافىن خوە يىن گەلى، ئەو ئىمكەن كەتە دەستىن كوردېن سۆڧىھەتتى ژى، وان دەست ب وەشاندىنا رۆژنامەيا «رىا تەزە» كرن، ل يەرىقانى رادىو ئاكارن و دەست ب نقىيساندىنا ھەلبەست، چىرۆك، رۆمان و پەيسان كرن. دگەل كۆ ئەو ژ كوردستانا مەزن قوتبوويى بوون و ب ئاوايى تىكەلى دناڧبەرا وان كوردېن كوردستانى دە نەمابوو، دىسا وان د ناڧ خوە دە زمانەكى ستاندارت ئاڧاكرىوون و گاڧا ل تركىيى كورد كەتبوون بەر پىلا ئاسىمىلاسيونى، وان بنگەھى ژيانەكە ئەدەبى داڧىتن.

كوردېن سۆڧىھەتا بەرى ھەما بېژە ھەموو شاخىن ئەدەبىياتى جەرباندىنە. بەرھەڧكرن و وەشاندىنا بەرھەمىن فۆلكلورى ژى ل با كوردېن سۆڧىھەتتى جھەكى گرىنگ دگرت. لى وەك شاخەكى ئەدەبى كورتە چىرۆكا ھونەرى ژى ل سۆڧىھەتا بەرى ھاتىيە نقىيساندىن. وئ ژ بلى قان نقىيسكارو چىرۆكئقىسىن كۆمە دڧى ئانتۆلۆژىي دە جقاندنە ژى چىرۆكئقىسى ھەبن، لى مخابن، سەنگارىبوو ئەم خوە بگھىنت بەرھەمىن وان، ئانژى گۆرا لىستەيان كۆمە ژ شارەزاىين ئەدەبىياتا كوردېن

ھەزىن رووپەلەكى رەنگىن. لى رەنگىن دىبن، زەنگىن دىبن. دىسا پەلن چىيى و رىيى نە. سەرەنجام ژى رووپەلەك ژ وان پەلانە. بەرى بىست و پىنج سالانبوو. قەدرى جان د چىرۆكىن ب ناڧى «سۆند» «گونەھ» و «رۆژىن دەرباسبوويى» دە، مىنا چىرۆكا «سەرەنجام» دەستىكەكە شۆڧەيى تىنە و ل دوھ، ل سالىن زارۆكتيا خوە ڧەدگەرە و تىنە ب رۆژا ئىرۆڧە گرى دە. گاڧا مەرۆڧ وان ھەر چار چىرۆكان ل دوو ھەڧ دخوینە، مەرۆڧ دىبنە كۆ قەدرى جان مژارىن خوە ب زانەبوون ھلېژارتنە، ل سەر وان ھوور بوويە، پەڧگرىدانەك د ناڧبەرا وانە ئاڧاكرىيە و ھەولدايە كۆ يەك پارتەيى پىك بىنە.

نورەدىن زازايى كۆژ ئالىي جەلادەت بەدرخان ڧە وەك چەخۆڧى كورد دھات ب ناڧ كرن، د وارى نقىيساندىنا چىرۆكى و ھونەرا چىرۆكىدە شارەزابوو. ھەموو چىرۆكىن نورەدىن زازا يىن كۆل بەر دەستىن مە ھەنە و يىن كۆ مەدناڧ وەشانىن نوودەمى دە ب ناڧى «كەسكەسۆر» وەك كىتىب وەشاندىيە، ئەڧن: خورشىد، دەرگەتتى، گولچ، كەسكەسۆر، ستىرك، پەرىشانى، ھاڧىنا پەرىخاننى و شەرى مىشان.

د مژارىن چىرۆكىن نورەدىن زازا دە شۆپىن ئۆستالىژىيى حسا دووربوونا ژ وەلىت و ئاگرى غەرىبىي سەر دەستە. ھەكە ئەم ئاداپتاسىونىت نورەددىن زازا يىن رۆمانتىكى نەھەسبىن، ھەموو چىرۆكىن وى ب رەوشا وەلىت يا سىياسى ڧەگرىدايىنە، ب مۆتىڧىن كوردانڧە داڧرتنە، لى زمانى وى خوەش و ھەر ھبارە، تەسوىرىن وى خورت و زندىنە.

جەمىل سائىب مېنا ۲۳ بەشان د كۆقارىن ب ناقتى
ژيانەۋە و ژيان دە ھاتىبە ۋەشاندىن.

لى چىرۆكا كوردى يا باشورى ۋەلىت ژى ب ربا
كۆقاران و ب تايىبەتى ژى ب دەرگە تىنا كۆقارا
گەلاۋىتېرى ۱۹۳۹-۱۹۴۹ بەر ب دەما خوە يا
كەملاندنى ۋە دچە. دگەلاۋىتېرىدە دگەل چىرۆكىن
نقىسكارىن كورد گەلەك چىرۆكىن ۋەرگەر ژى
ھاتنە ۋەشاندىن. ب گۆتەنكە دن رۆلا گۆقارىن
ھاوار، رۆناھى و رۆژا نوود پىشەدەخستنا ئەدەبىياتا
كوردى و ب تايىبەتى ژى د پىشەدەخستنا چىرۆكا
كورمانجى دە چىبە، رۆلا كۆقارا گەلاۋىتېرى ژى بۆ
كورمانجىا ژىر ئەۋە. كۆقارا گەلاۋىتېرى د سالا
۱۹۳۹ د دەست ب ۋەشانى كر و ھەتا سالا
۱۹۴۹ دەوام كر. ئەف كۆقارا كۆ پىشەدە بن
بەپرسيارى ئىبراھىم ئەحمەد دە و دوو رە دېن
بەپرسيارى عەلئەدېن سەجادی دە دەرەكەت،
چىرۆكىن ئىبراھىم ئەحمەد و عەلئەدېن سەجادی
ژى تىدە، ل گۆرا چاكانىا كۆ چىرۆكا كوردى يا
نوورەن داىبە و عەبىنى چاكانى ژ حوسىن عارف
گرتىبە د پىقازۆيا دەھ سالىن گەلاۋىتېرى دە (۱۱۴)
چىرۆك ھاتنە ۋەشاندىن، ژ فان ۱۱۴ چىرۆكان
(۸۲) ۋەرگەرن و (۳۲) چىرۆك ژى ژ ئالىي
چىرۆكنقىسىن كورد ۋە ھاتنە نقىساندىن. چاۋا كۆ
گاڭا ناقتىن چىرۆكنقىسىن ھاۋارى تى سەر زمانى
تاقتى قەدرى جان و نوورەدېن زازا تىن بىرا
مروڭ، چىرۆكنقىسىن گەلاۋىتېرى ژى د سەرى دە
ئىبراھىم ئەحمەد، عەلئەدېن سەجادی ۱۹۱۵-
۱۹۸۴ و شاكرفەتاح ۱۹۱۴-۱۹۸۸ تىن بىرا
مروڭ.

مە ژ ئەكۆلا گەلاۋىتېرى ۋەك نمونە ب تەنى
عەلئەدېن سەجادی ھەلبىژارت و چىرۆكا ۋى «بۆ
خاترى ژنى» ژ كورمانجىا ژىر ۋەرگەراند كورمانجىا

سۆڧىيە تا بەرى تۆسنى رەشىن، تىمورى خەلىل، و
ۋەزىرى ئەشۋ ۋەرگرتىبە، چىرۆكنقىس ب گشتىبە.
لى ھەكە نە ب تەنى ۋە بنى، ئەف رەسمەكى
چىرۆكا كوردىن سۆڧىيە تا بەرى ب گشتى ددن.

ژ خوە گاڭا بەحسا ئەدەبىياتا كوردىن سۆڧىيە تا
بەرى دېبە تاقتى ناقتى عەرەبى شەمۆ و رۆمانا ۋى
«شقانى كورد» تى بىرا مروڭ. ژ بلى عەرەبى
شەمۆب دەھان كوردىن سۆڧىيە تا بەرى خوە ل
نقىساندىن ئەدەبىياتى، خوە ل نقىساندىن شاخىت
ئەدەبىياتى بىن جەھى جەرباندنە، دناڭ خوە دە
زمانەكى كوردى ئى ستاندارت ئاڭاكرنە و بوونە
پارچەبەك ژ ئەدەبىياتا سۆڧىيە تى تەمايىن كۆ
نقىسكارىن كوردىن سۆڧىيە تا بەرى د بەرھەمىن
خوە دە بكارئانېنە، ژبانا گوندىتىيى، عاداتىن
كەڭن، ژيانا ب خەلكىن دنرە و نۆستالژيا ۋەلاتى
باف و كالانە. د چىرۆكىن كۆمە ژ بۆقتى
ئانتۆلۆژىيى ژى ھلبىژارتنە كىم زىدە ئەف تەما
سەردەستى، ب ئالفا بەتەكى ۋە چىرۆكنقىسىن:
بابايى كەلەش ۱۹۴۷، عەلىي عەبدولرەحمان
۱۹۲۰، ئەمەرىكى سەردار ۱۹۳۵، عەرەبى
شەمۆ ۱۸۹۷-۱۹۷۸، ئەسكەرى بۆيك ۱۹۴۱،
رزالىي رەشىد ۱۹۲۹، سىما سەمەند ۱۹۳۳،
تىمورى خەلىل ۱۹۴۹، شەمسى ۱۹۳۳-
۲۰۰۲، تۆسنى رەشىت ۱۹۴۱، ۋەزىرى ئەشۋ
۱۹۳۴ و خەلىلى چاچان ۱۹۲۴.

باشورى كوردستانى:

ل گۆرا فەرھاد شاكەلى كۆ چاكانىا خوە ژ
حوسىن عارف گرتىبە، چىرۆكا سۆرانى يا پىشى د
سالا ۱۹۲۵ ئاندى ھاتىبە ۋەشاندىن، ئەف چىرۆكا
ب ناقتى «لە خەوما» ژ ئالىي جەمىل سائىب
۱۸۸۷-۱۹۵۱ ۋە ھاتىبە نقىساندىن. ئەف چىرۆكا

پەيداكرنە ب ھلبژارتنا وی بوونە .
 پشتی كۆمن كورمانجیا فان چیرۆكان خودەند ،
 ئەز تیگەهیشتم كۆب راستی ژى ھونەرا كورته
 چیرۆكیت د قى زاراقى دە ب پیتش كەتیه ،
 نقیسكاران خوه ل ستیلین جهی راکشانده و
 ھول دانە كۆ پېقانه كە چیرۆكنقیسیا گەردوونی ب
 دەست بخن . ئەز باوەر دكم ، پشتی كۆ ھوون ژى
 فان چیرۆكان بخوینن ھوونى ھولدانیا وان باش
 بیینن . بۆ نمونە ، چیرۆكا حوسین عارف
 (رتویتیه كە ئەفسوونی) ل دوو تەكنیکە كە نوویە ،
 د عەینی چیرۆكیده دەمین جهی ب كار تانیە ، ئەو
 دەم د ھوندری ھەقده ھونانە ، جارنا سەری
 خوەندەقانی تەقلهەش دكە ، تیگەشتنا . مژاری
 فان ژى مەسا ژى زەحمە تر دكە ، ئەف ناوایی
 نقیساندی ل با چەند چیرۆكنقیسین دن ژى ھەنە .
 ژ بلی عەلەدین سجادى و حوسین عارف مە
 چیرۆكین فان چیرۆكنقیسان ژ بۆ قى ئانتۆلۆژیی
 ھلبژارتەنە .

ئەحمەد محەمەد ئیسماعیل ۱۹۴۳ ، فەرھاد
 پیربال ۱۹۶۱ ، فەرھاد شاکەلی ۱۹۵۱ ، مەھاباد
 قەرەداغی ۱۹۶۶ ، محەمەد مەلۇد مەم ۱۹۲۷ -
 ۱۹۸۷ ، نەجیبە ئەحمەد ، ۱۹۵۴ ، رەئوف بێگەرەد
 ۱۹۴۲ ، شېرزاد حەسەن ۱۹۵۱ ، محەمەد موكری
 ۱۹۴۹ و محەمەد فەریق حەسەن ۱۹۴۱ .
 مە ژ بلی فان ناغان چیرۆكین چەند
 چیرۆكنقیسین دن ژى ئامادەكربوون ، لى مخابن
 پرسگریكا وەرگەری دەرکەت و لۇما ئەو چیرۆك
 نەگەهشتن سەر قى ئانتۆلۆژیی .

سەرۆكانی:

نقیسكار: فرات جەوەری
 قەگوهازتن ژ تیپین لاتینی

ژۆر .
 لى فەرقا ھاوارو گەلاویتی ئەقە؛ گاڤا ھاواری
 داوی ل ژیاننا خوه ئانی ، دواړی زمان و ئەدەبیاتا
 كوردیده ژى گۆتبوون و بیدەنگیبهك چیبوو و ھەما
 بێژە قى قوتبوون و بچ دەنگی ھەتا سالیئ (۸۰)
 یی دەوامكر . لى گاڤا گەلاویتی د سالا ۱۹۴۹ دە
 داوی ل ژیاننا خوه ئانی ، دیسا ئەدەبیاتا كوردی دە
 بەردەوامیبهك ھەبوو . ژ بەر كۆ زمانى كوردی نە
 قەدەغە بوو و ئەو زمان نەدیتی یا كۆل ترکیبی ل
 سەر زمانى كوردی ھەبوو ، ل ئیراقى و كوردستانا
 ئیراقى تونەبوو . ئەرى سەدەما كورد قى دكرن ، لى
 زمانى وان قەدەغە نەكربوو و دین دەستەلاتداریا
 ریتیما بەغدايي ئاكادەمییا كوردی ھەبوو . لۇما ،
 پشتی راوہستاندا كۆڤارا گەلاویتی ، دەمەكە زیدە
 نەكەت ناقي كۆ ھیدی ھیدی د واری چیرۆك
 نقیسكاریا كوردی دە ناقي نوو دەرکەتن . ئەف
 ناقي كۆ دەرکەتن ھەر چقاس ب ناوایتن جهی
 دەرکەتین ژى ، لى دیسا ل سەر میراسەكە ھەیی
 ئەدەبیاتا خوه ئاڤاكرن . مە ژ بۆ قى ئانتۆلۆژیی
 بەریچاڤ ژ قى نقشی ھلبژارتن و چیرۆكین وان ژ
 كورمانجیا ژیر وەرگە پاندن یا ژۆر . لى ژبەر كۆ ئەز
 ب خوه نە شارەزایی قى زاراقایی كوردی مە و ب
 قاس كۆ ھایا من ژ ئەدەبیاتا كورمانجیا ژۆر و
 پرۆسەسا وى ھەیه ، ئەو چەند ژ ئەدەبیاتا كۆ
 بزراقى كورمانجیا ژیر تی نقیساندن نە ھايدارم ،
 من ژ بۆ ھلبژارتنا چیرۆكین وان ، ژ ھن ھەڤالان
 داخوازا ئالیكاریی كر . من ژ فەرھاد شاکەلی ،
 ئەنوەر قادر ، حەمە سەعید حەسەن و مەھاباد
 قەرەداغی ئەف داخواز كر . لى ژ بلی چیرۆكەك
 دوو چیرۆكین كۆ حەمە سەعید حەسەن ژ منپە
 شاندى ، پرائیا چیرۆكین كورمانجیا ژیر ، بیت كۆ
 مەخستەنە قى ئانتۆلۆژیی من ژ با فەرھاد شاکلی